

מסורת הש"ס

- א. תוספתא כלים בבא קמא פ"א.
- ב. (בטורי דומה) תולין מט. א.
- ג. תורת כהנים אמור פ"ג הוי"א (בשנינויים).
- ד. פסחים ה, א. ע"א. א. יומא פה, ב. סוכה מח. א. ככא קמא י"א, ב. כ. שכונת י"ג, א. מנחות לו, ב. בכורות טו, א. כריתות ז, א. תמורה כה, א.

גרסות

השגה	ראשון	כללים
בבב"ב	היבא	ראשון
בבב"ב	היבא	ראשון
ריקועי	היבא	בבב"ב
ריקועי	היבא	בבב"ב
אמר רב	היבא	בבב"ב
פמאין	היבא	בבב"ב
ב"אורח	היבא	ההלכה

החיים

תיקון התיבול
היוון בדבר הראויים להכנס אל המושב לצורך בנייה ותיקון היו לו תוצאות מעשיות מרובות. תיחוד התגלתה חשיבות הדבר בבנין בית המקדש מחדש כימי הורדוס. אמנם המבנה הכללי (ובעיקר חלקיו החיצוניים הנרדפים) של המקדש נבנה כמיהרות יחסית. אולם כיון שרצו לעשות את העבודה במקדש עצמו על ידי כהנים בלבד, נמשכה העבודה שנים רבות (ויש אומרים דורות) עד להשלמתה.

אמר ר' יוחנן: ושניהם שני התנאים שחלקו בכך מקרא אחד דרשו שנאמר 'ויבאו הכהנים לפנימה בית ה' לטהר ויוציאו את כל הטומאה אשר מצאו בהיכל ה' לחצר בית ה' ויקבלו הלויים להוציא לנחל קדרון חוצה' (דברי הימים ב' כ"ט טז) **מר סבר**: [חכס זה, בן גנס, סבר] מדאשתני בעזרה בלויים [כיון שהשתנו הדברים כי בעזרה, 'חצר בית ה'", עשו זאת הלויים] משמע שטומאה בעזרה ליכא [שאין חובת הוצאת טומאה בעזרה] ושבו אין הכהנים מצויים על כך, ומר סבר: עד היכא דלא אפשר בלויים - מפקי כהנים [עד היכן שאי אפשר בלויים מוציאים הכהנים] שהרי אסור ללויים להכנס אל ההיכל. השתא דאפשר בלויים - תו לא מיטמא כהנים [נכשיו, בעזרה, שאפשר להוציא בלויים שוב אין מטמאים הכהנים] שאסור להטמא, אלא הלויים מוציאים מאותו מקום שהם יכולים להכנס בו. שנו חכמים: הכל נכנסין בהיכל אם המטרה היא לבנות אותו לתקן ולהוציא את הטומאה מתוכו, אלא מצוה בכהנים אם אפשר, אם אין שם כהנים - נכנסין לויים אין שם לויים - נכנסין ישראלים. ואידי ואידי [זהו זה] טהורים - אין [כן] הם הנכנסים טמאים - לא. אמר רב הונא: רב כהנא מסייע כהני [רב כהנא שכהן היה מסייע לכהנים] ומדייש את מעלת קדושתם, שכן שנה רב כהנא: מתוך שנאמר על כהן בעל מום "אך אל הפרכות לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני ה' מקדשם" [ויקרא כא, כד] יכול לא יהו כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח לעשות ריקועי פחים של זה עבור ההיכל - תלמוד לומר "אך" שהוא בטוי של מעוט,

ומשמעו: חלק, שאף כי מצוה בתמימים (שלמים, בלי מומים) לכתחילה, אם אין שם כהנים תמימים - נכנסין בעלי מומין. מצוה בכהנים טהורין, אין שם טהורין - נכנסין טמאין. אידי ואידי [אלה ואלה] כהנים - אין [כן] ישראלים - לא. הרי שרוב כהנא עדיפים כהנים טמאים על ישראלים נכנסים? רב חייא בר אשי אמר רב: טמא נכנס דהא אישתרי [שהרי הותר] בעבודת ציבור. שכן כשעה שכל הצבור כולו נטמא, אף הכהנים הטמאים עריים לעבודה. מה שאין כן בעלי מומים, שלא הותרו בעבודה כלל.

אמר ר' יוחנן - לענין עיולי, כולי עלמא המכנים שרץ חיוב. ולענין להוציא הנוולא בעזרה נשנת - נהלי קרא פליגי. ויבאו הכהנים שנימי בית ה' בהיכל ויוציאו הטומאה - עבודה זרה ותקרובתים, שהן נטמאין בזהל. לחצר בית ה' - עזרה. ויקבלו הלויים להוציא לשם לנחל קדרון - חלל כהנים אחרים לא מיתמאין אף על פי שהיו נריכים לאנשים הרבה. אלו מוסיאין מן ההיכל לעזרה, ואילו משם ולמחן - לויים הוא דמיתמאין ולא כהנים. אחרים לא מיתמאין אף על פי שהיו נריכים לעזרה, ואלו משם ולמחן - לויים הוא דמיתמאין ולא כהנים. נשנת סר: מדאשתני טומאת עזרה - מכהנים ללויים, שמע מינה היכא דליתא בעזרה - לא מפיקין ליה בעזרה, אלא מהדרינן אהתיירא. נשנת מני לא דחיק שנת. טומאה בעזרה ליתא - כלומר: היכא דליתא הסם - לא חתיירא כולי האי. דלא אפשר - נהיכל לא עיילי לויים, דלפניו כהנים אסירי למיעל אלא לעבודה, כדכתיב [ויקרא טז] "ואל עזרה לא תעל הקדש" - זה היכל, מניית הפרכות" - זה לפני ולפנים. תו לא מטמאין לכהנים - שהרי אפשר ללויים, חלל לשהוי עד אורתא - לא. מסייע כהני - דאמר לקמן: כהנים טמאין עדיפי מטהורי ישראלים. או אל הפרכות וכו' - נעלי מומין כתיב. ריקועין - טמאין של זבוב, שמחפין בהן בית קדשי הקדשים ומתכוין. אך חלק - כלומר חכין ורקין מיעוטין. כל חתיך ונתין רבויין. חלק - מיעוט. דלמלאכה שרי לעיולי. טמא ובעל מום - אי אפשר לאלל צלחד מהן, איזה מהן מכניסין? דהא אישתרי בעבודת צבור - זכתינן (נמדנר כה) "נמעודו" - ופילו נטומאה, חלל נעל מום לא הותר, דתייל נפרות כהנים: מום זו חת לחס אלהיו לא יגש להקריב, אין לי

אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו: 'ויבאו הכהנים לפנימה בית ה' לטהר ויוציאו את כל הטומאה אשר מצאו בהיכל ה' לחצר בית ה' ויקבלו הלויים להוציא לנחל קדרון חוצה'. **מר סבר:** מדאשתני בעזרה בלויים - טומאה בעזרה ליכא. ומר סבר: עד היכא דלא אפשר בלויים - מפקי כהנים. השתא דאפשר בלויים - תו לא מטמאין כהנים. תנו רבנן: "הפל נכנסין בהיכל לבנות לתקן ולהוציא את הטומאה, ומצוה בכהנים. אם אין שם כהנים - נכנסין לויים, אין שם לויים - נכנסין ישראלים. ואידי רב כהנא מסייע כהני, דתני רב כהנא: מתוך שנאמר "אך אל הפרכות לא יבא" יכול לא יהו כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח לעשות ריקועי פחים - תלמוד לומר "אך" - חלק. מצוה בתמימים, אין שם תמימים - נכנסין בעלי מומין. מצוה בטהורין, אין שם טהורין - נכנסין טמאין. אידי ואידי, כהנים - אין, ישראלים - לא. איבעיא להו: טמא ובעל מום איזו מהו נכנס? רב חייא בר אשי אמר רב: טמא נכנס, דהא אישתרי בעבודת ציבור.

תוספות

אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו - פירש בקונטרס: שבא לתרץ דכולי עלמא מכניס שרץ חיוב, ולענין הוצאת טומאה פליגי. ותימה: דלכאורה אין חילוק, דאי מכניס שרץ חיוב - הוא דהין דמחהר להוציא מיישלתו מן המחנה, דכל היכא דקרינן "לא יטמאו את משכבך קרינן מיישלתו", ואם כן מאי טעמא דמאן דאמר מעזרה לא? ונראה דמילתא באפי נפשיה הוא, ולא קאי לדחויי הא דקאמר לעיל כתנאי, ופליגי בין במכניס בין במוציא. דאין חילוק, כדפירשנו. אלא בא לאסמוכי קרא למאן דאמר חיוב, ולמאן דאמר פטור.

אורח ההלכה

מי נכנס להיכל לתקן / כשצריכים לתקן דבר מה בחייל מצוה שיהיו הנכנסים כהנים תמימים וטהורים. לא היו תמימים יכנסו בעלי מומים, לא היו כהנים יכנסו זויים ואם אין לויים - יכנסו ישראלים. לא היו טהורים - יכנסו טמאים. (דרכים ספר עבודה, הלכות בית הבחירה, פ"ז הכ"ג)

עיונים

הטומאה שבחייל / יש מפרשים שטומאת מת היתה כי לא מצינו שהוזהרו כהנים ביהוד על טומאות אחרות, ורק לנבי טומאת המת יש אזהרה מיוחדת לכהנים שלא להטמא בה (נאון יעקב).
מסייע כהני / כלומר, ככמה מקומות מוצאים אנו שהיה משמיע דברים שיש בהם משום מעלה וכוונת לכהנים יתר על שאר העם (רש"י).
דקועי פחים / בית קדשי הדרשים היה מצופה כולו סכפנים בפחו והכ ולמעשה כרי לשום פחי והכ אלה היו צריכים להכנס לשם אומנים (כהנים או אחרים) אף שלצורך אחד מותרת הכניסה רק לכהן הנרדף ביום הכיפורים.

אלא תמידיו, שהן קרויין להם, כענין שאמר "את קרנני לחמי לאשי" שר קרננות. נזיר מניין? תלמוד לומר, שזו להם, קרל אחרילא, וכתב נתיב: "לחם אלהיו מקדשי הקדשים" ומיך ליה אקרא קמל, דגשתמע הכי: לא יגל להקריב להם אלהיו. דהא אישתרי באכילת קדשים — והאי קרל "לחם אלהיו מקדשי הקדשים והן הקדשים יאכלו. המשוחות — מודדן התחומין, ומניין סימן כשהן מודדן מותן. מפני טועי המדה — שאל יטעו זה, הלכך מקרין אותה, מנאל שעדיין התחום לא הגיע, ומי שהשיך לו חוץ לתחום — כבר נכנס בתוך אלפים חמש עשרה אמות, כדפרישית בימי שהוליאיהו (ג, ח). לישאל אחרילא: מפני הטועין — שזכחין ויואלין וחזרין וכנסין, לפיכך מקרין המודדן את התחום הימין, ומניין בתוך התחום, שאל — לא עניד איסורא. יכנס — דמשלך נתנו לך, שכבר הוא בתוך תחומי. והכל אלא ר' שמעון מיתבז טעמא למילתיה, — אלא משלו נתתי לו. והכל נקט לה תוס' פלוגתא דניימת כנור, כדמפרש ואזיל. קושרה — נניימת כנור שפסקה, ופליג ר' שמעון ואמר נניימת: עונבה. ואמר הכל טעמא למילתא, ופליג אהנא דלעיל, ואמר: לא הותרו נמוקש אלא שנת. ונתתי מיפגל מילתא דר' שמעון, רישא נמוקשין חוץ לתחום, וסיפא נניימת כנור, והכי קאמר ר' שמעון לתנא קמא: חוץ לתחום מחמיר אני נניימת כנור התירו אלא שנת. קשירה דאחיא לידי חיוב חטאת — נמדינה, נזירה שאל יקזור קשר של קיימא.

אלא תמידיו, שהן קרויין להם, כענין שאמר "את קרנני לחמי לאשי" שר קרננות. נזיר מניין? תלמוד לומר, שזו להם, קרל אחרילא, וכתב נתיב: "לחם אלהיו מקדשי הקדשים" ומיך ליה אקרא קמל, דגשתמע הכי: לא יגל להקריב להם אלהיו. דהא אישתרי באכילת קדשים — והאי קרל "לחם אלהיו מקדשי הקדשים והן הקדשים יאכלו. המשוחות — מודדן התחומין, ומניין סימן כשהן מודדן מותן. מפני טועי המדה — שאל יטעו זה, הלכך מקרין אותה, מנאל שעדיין התחום לא הגיע, ומי שהשיך לו חוץ לתחום — כבר נכנס בתוך אלפים חמש עשרה אמות, כדפרישית בימי שהוליאיהו (ג, ח). לישאל אחרילא: מפני הטועין — שזכחין ויואלין וחזרין וכנסין, לפיכך מקרין המודדן את התחום הימין, ומניין בתוך התחום, שאל — לא עניד איסורא. יכנס — דמשלך נתנו לך, שכבר הוא בתוך תחומי. והכל אלא ר' שמעון מיתבז טעמא למילתיה, — אלא משלו נתתי לו. והכל נקט לה תוס' פלוגתא דניימת כנור, כדמפרש ואזיל. קושרה — נניימת כנור שפסקה, ופליג ר' שמעון ואמר נניימת: עונבה. ואמר הכל טעמא למילתא, ופליג אהנא דלעיל, ואמר: לא הותרו נמוקש אלא שנת. ונתתי מיפגל מילתא דר' שמעון, רישא נמוקשין חוץ לתחום, וסיפא נניימת כנור, והכי קאמר ר' שמעון לתנא קמא: חוץ לתחום מחמיר אני נניימת כנור התירו אלא שנת. קשירה דאחיא לידי חיוב חטאת — נמדינה, נזירה שאל יקזור קשר של קיימא.

רבי אלעזר אומר: בעל מום נכנס, דהא אישתרי באכילת קדשים.

א"ר רבי שמעון אומר וכו'. רבי שמעון היכא קאי? — התם קאי, דתנן: מי שהחשיך חוץ לתחום, אפילו אמה אחת לא יכנס. רבי שמעון אומר: אפילו חמש עשרה אמה יכנס, לפי שאין המשוחות ממציעין את המדות מפני הטועים. דקאמר תנא קמא לא יכנס, ואמר ליה רבי שמעון יכנס. "שלא התירו לך אלא משום שבות". היכא קאי? — התם קאי, דקאמר תנא קמא: יקושרה, ואמר ליה רבי שמעון: עונבה. עניבה דלא אתי לידי חיוב חטאת — שרו ליה רבנן, קשירה דאתי לידי חיוב חטאת — לא שרו ליה רבנן.

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

ר' אלעזר אומר: בעל מום נכנס שהרי הוא טהור ויש בו קדושת כהונה אף שפסול לעבודה דהא אישתרי [שהרי הוא מותר] באכילת קדשים משמע שאף במומו הוא נשאר בקדושת כהונה. שאלה זו לא נפתרה והושרה בגמרא ללא סיכום.

א"ר רבי שמעון אומר וכו'. רבי שמעון היכא קאי? — התם קאי, דתנן: מי שהחשיך חוץ לתחום, אפילו אמה אחת לא יכנס. רבי שמעון אומר: אפילו חמש עשרה אמה יכנס, לפי שאין המשוחות ממציעין את המדות מפני הטועים. דקאמר תנא קמא [ממה שאמר התנא הראשון] לא יכנס. ואמר לו ר' שמעון: יכנס וטעמו כפי המבואר — שבאמת מדת התחום מגיעה עד לאותו מקום ונמצא שמה שנתנו לאדם הוא שלו על פי הדין. עוד אמר ר' שמעון: "שלא התירו לך אלא משום שבות" ושואלים: היכא קאי [למה הוא מתייחס]? ומשיבים: התם קאי [לשם לדברים אלה מתייחס] דקאמר תנא קמא לגבי נימת כינור שבמקדש שנקרעה בשבת — קושרה. ואמר לו ר' שמעון: עונבה וטעמו של דבר: עניבה דלא אתי [שאינו בא] בשלה לידי חיוב חטאת בכל מקום שהרי עניבה אין בה איסור מלאכה של קשירה כלל שרו ליה רבנן [התירו לו חכמים] קשירה דאתי לידי חיוב חטאת [קשירה שיכול לבוא בה לידי חיוב חטאת] אם יעשנה מחוץ למקדש לא שרו ליה רבנן [לא התירו לו חכמים] שלשיטת ר' שמעון לא התירו חכמים אלא דבר שאיסורו הוא משום שבות בלבד.

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

תוספות

אמר ר' שמעון יכנס — והכי קאמר ליה ר' שמעון לתנא קמא: אף על פי שמיקל אני במחשיך חוץ לתחום — מחמיר אני בנימת הכנור, דהתם לאו קולא הוא אלא משלך נתנו לך. וגם כאן לא נתנו לך אלא משלך, דהוה דבר המותר והא דנטר עד הכא משום דבעי לאסוקי מילי דבמקדש אבל לא במדינה.

הדרן עלך המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין

אורח ההלכה
טמא ובעל מום / היו טמא ובעל מום צריכים להכנס לתוך דבר כהילף — יכנס בעל מום, ולא טמא. כי לפי המסקנה כמקום אחר שהטומאה רק רחוקה היא (ולא הותרה) כציבור, ולכן עדיף בעל מום טהור (כ"מ) והיתה גם נרסה של פסק המוך כרמכים, וטעמה שפסק כרב נדר ר' אלעזר תלמידו (מל"ט ע"פ המב"ם).

(שם)

עירובין
דברי ר' שמעון / ויש להסביר את דברי ר' שמעון לפי הנמרא באופן זה: שרצה להסביר מדוע בענין קשירת נימא בפקדש דעתו היא להחמיר כל כך ובענין היוצא מחוץ לתחום היריהו מכל. והסביר כי חכמים אינם מתירים אלא שבות וכיוצא בזה, וכל שהם מתירים — "משלך נתנו לך". ולכן בתחומין שיש בהם עונף — התירו ובמקום אחר שיש חשש איסור מורה — אין להתיר (רע"ב).
סיום מפתח זו / הוסף המהרש"א להסביר כי אף שבגמרא ניתנו לדברי ר' שמעון משמעויות מסוימות-פרטיות הרי העיקרון בדבריו שייך לכל המסכת כולה ולפי כל השיטות. ואף שרצו לתת לדברים אלה גם מובן הלכתי מוגדר, מכל מקום עיקרון שמירת השבות והיתר שמתירים חכמים מה שהם עצמם החמירו בו קיים בכל הלכות עירובין, וכיוצא בזה סימנו בתוספתא ובירושלמי "צבת בצבת עשויה", ומצבת אחת למרים לעשות כמה צבתות. אף כאן מעקר שביהא למרו לכל הלכות שבות שבשבת.

מסורת הש"ס
ה. עירובין ג, ב.
ו. עירובין כב, ב.

גרסות

עונבה ולא קושרה דאתי ככת"ל דאתי בה.